

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ

«Beynəlxalq münasibətlər» kafedrası

Bakalavr hazırlığı üçün

**BEYNƏLXALQ
TƏŞKİLATLAR**

fənninin

P R O Q R A M I

BAKİ – 2010

Proqram Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin
«Beynəlxalq münasibətlər» kafedrasında hazırlanmışdır.

Tərtibçilər: prof. **B.M.Abdullayev**

dos. **M.M.Quliyev**

b/m. **X.İ.Abbaslı**

Redaktor: t.e.n. **R.M.Qurbanov**

Rəyçilər: **doc. H.A.İsrafilov**

dos. Ə.Ə.Ələsgərzadə

Azərbaycan Respublikası Təhsil
Nazirliyi Elmi-metodiki Şurasının
“Sosial-siyasi elmlər” bölməsinin
08 iyul 2010 il tarixli iclasının
qərarı ilə təsdiq edilmişdir
(9 sayılı protokol)

«Beynəlxalq təşkilatlır» proqramı Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin «Beynəlxalq münasibətlər» ixtisası üzrə təhsil alan tələbələr üçün nəzərdə tutulub.

«Beynəlxalq təşkilatlar» fənninin məsələləri beynəlxalq təşkilatların yaranmasının zərurəti, beynəlxalq siyasətdə və dövlətlərarası münasibətlərdə təşkilatların və qeyri-dövlət qurumların fəaliyyəti, beynəlxalq təşkilatların əsasları və strukturu, regional təşkilatlar və dövlətlərarası qurumlar, müstəqil dövlətimizin beynəlxalq təşkilatlarda və qurumlarda iştirakı və bu birliklərdə üzvlüyü, Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətində beynəlxalq təşkilatların əhəmiyyəti, Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafında rolu haqqında anlayış vermək.

Fənninin tədrisi, tələbələri müasir inkişaf mərhələsində müstəqil dövlətlərin siyasətində beynəlxalq təşkilatlar anlayışının yaratmasına səbəb olur.

Giriş

Beynəlxalq təşkilatlar anlayışı və mahiyyəti. Beynəlxalq təşkilatların yaranma tarixi, tipologiyası, hüquqi əsasları, strukturu. Beynəlxalq qeyri-dövlət təşkilatları.

I mövzu: Millətlər cəmiyyəti

Millətlər cəmiyyəti. Yaranma tarixi. Millətlər cəmiyyəti – ilk dövlətlərarası universal mahiyyətli assosiasiya. Dövlətlərarası münasibətlərdə ilk beynəlxalq təşkilatın yaranması təşəbbüsü, iki dünya müharibələrarası dövrdə Millətlər cəmiyyətinin fəaliyyəti və təşkilatın süqutunun səbəbləri.

II mövzu: *Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT)*

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının yaradılması. BMT-nin Nizamnaməsi, məqsəd və prinsipləri. Təşkilatın üzvləri. Baş assambleya.

BMT Təhlükəsizlik Şurası.

İqtisadi və Sosial Şura. Tərkibi. Funksiyaları və səlahiyyətləri.

BMT Qəyyumluq şurası. Tərkibi. Funksiyaları və səlahiyyətləri.

Beynəlxalq məhkəmə. Yaradılması. Funksiyaları.

BMT katibliyi. Katibliyin tərkibi.

BMT Baş Katibi. Səlahiyyətləri. Katibliyin strukturu

III mövzu: *BMT sistemində beynəlxalq təşkilatlar*

Beynəlxalq Əmək Təşkilatı (BƏT). Yaradılması. Məqsəd və vəzifələri. Strukturu. Fəaliyyət sahələri.

Birləşmiş Millətlərin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı (FAO). Yaradılması. Strukturu, məqsəd və vəzifələri. Fəaliyyət sahələri.

BMT təşkilatları: təhsil, elm və mədəniyyət.

Beynəlxalq Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı.

Beynəlxalq banka daxil olan qurumlar: Yenidənqurma və inkişaf bankı. Beynəlxalq inkişaf assosiasiyası. Beynəlxalq maliyyə korporasiyası. İnvestisiya zəmanət agentliyi. İnvestisiyalarla bağlı mübahisələrin həll edilməsinin beynəlxalq mərkəzi.

Beynəlxalq Valyuta Fondu. Beynəlxalq Mülki aviasiya təşkilatı. Beynəlxalq dəniz təşkilatı. Beynəlxalq poçt şurası.

Ümumdünya Meteorologiya təşkilatı. Kənd təsərrüfatının inkişafı. Beynəlxalq fond. Sənayenin inkişafı üzrə BMT-nin təşkilatı. Nüvə enerjisi üzrə beynəlxalq agentlik.

BMT ilə bağlı qurumlar. Nüvə enerjisi agentliyi. Beynəlxalq ticarət təşkilatı. Ümumdünya turizm təşkilatı. Nüvə və kimyavi

silahların qadağan edilməsi üzrə təşkilat. İnsan hüquqlarının qorunması təşkilatı.

BMT-nin məsləhətəddici qurumları. Tərksilah komitəsi. Uşaq fondu. Ticarət və inkişaf konfederasiyası. İnkişaf proqramı.

IV mövzu: *Beynəlxalq təşkilatlar ümumdünya və transregional formatda*

Şimali Atlantika Şurası. Beynəlxalq Hesablaşma Bankı. Beynəlxalq Gömrük Təşkilatı. İnterpol. Beynəlxalq Hidroqrafiya təşkilatı. Miqrasiya məsələləri üzrə beynəlxalq təşkilat. Parlamentlərarası Şura. NATO – hərbi-siyasi blok. Neft ixrac edən dövlətlərin təşkilatı. Millətlər həmrəyliyi. Portuqal dilli dövlətlərin həmrəylik cəmiyyəti.

V mövzu:

Postsovet məkanda beynəlxalq idarələri

Qarşılıqlı iqtisadi yardım şurası. Müstəqil dövlətlər birliyi. Varşava müqaviləsi təşkilatı. QUAM birliyi. Kollektiv təhlükəsizlik müqaviləsi təşkilatı. Avrasiya iqtisadi birliyi. Orta Asiya əməkdaşlığı

VI mövzu:

Avropa Şurası - yeni tipli beynəlxalq təşkilat

İttifaqın yaranma tarixi. Avropa Şurasının əsas fəaliyyət istiqamətləri. Avropa Şurasının institutları. Avropa Şurası XXI əsrin astanasında.

VII mövzu:

Avropa dövlətlərarası təşkilatlar

Avropa dövlətlərarası təşkilatlar. Benilüks – iqtisadi birlik. Vişeqrad qrupası. Dunay komissiyası. Avropa Azad Ticarət Assosiasiyası.. Mülki aviasiya Avropa Konfransı. Avropa Nəqliyyat nazirlərinin konfransı. Nüvə tədqiqatları təşkilatı.

Avropa patent idarəsi. Avropa yenidənqurma və inkişaf bankı. Avropa kosmik agentliyi. Qərbi Avropa şurası. Avropa universiteti institutu. Avropada təhlükəsizlik və əməkdaşlıq təşkilatı. İnkişaf və iqtisadi əməkdaşlıq təşkilatı. Nüvə enerjisi agentliyi. İnkişaf mərkəzi. Şimal əməkdaşlığı. Baltika dövlətlər şurası. Avropa şurası. Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı.

VIII mövzu:

Ərəb və İslam dünyasının beynəlxalq təşkilatları

Ərəb Dövlətləri Liqası. İslam Konfransı Təşkilatı. Neft ixrac edən ərəb dövlətlərinin qurumu. İran körfəzi dövlətlərinin əməkdaşlıq şurası

IX mövzu: *Asiya-Sakit okean regionunun beynəlxalq təşkilatları*

Asiya inkişaf bankı. Asiya-Sakit okean iqtisadi əməkdaşlığı. Avstraliya, Yeni Zelandiya, ABŞ təhlükəsizlik birliyi. Cənub-şərq dövlətlərin assosiasiyası. Cənub-Sakit okean regionun komissiyası. Cənub-Sakit okean regionunun forumu. Cənubi Asiya regional əməkdaşlığı.

X mövzu: *Şimal, Cənubi Amerika və Karib hövzəsi beynəlxalq təşkilatlar*

Amerika dövlətlərinin regional qurumları. Azad ticarət razılığı. Amerikaarası inkişaf bankı. Latin Amerikasının İnteqrasiya assosiasiyası. Latin Amerika iqtisadi sistemi. MERKOSUR – (üzvü olan dövlətlər: Argentina, Braziliya, Paraqvay, Uruqvay, Çili və Boliviya.) Azad ticarət zonasının birliyi. Ands birliyi. Mərkəzi Amerika iqtisadi inteqrasiyası. Karib dövlətlərinin assosiasiyası. Karib birliyi və Karib ümumi bazarı. Şərq karib ölkələrinin təşkilatı.

XI mövzu: *Afrika beynəlxalq təşkilatlar*

Afrika İttifaqı. Qərbi Afrika dövlətlərinin iqtisadi birliyi. Qərbi Afrika maliyyə və iqtisadi ittifaqı. Şərq və Cənub Afrika dövlətlərinin ümumi bazarı. Cənub Afrika inkişaf birliyi. Afrika inkişaf bankı.

ƏDƏBİYYAT

1. Афанасьев О. Краткий очерк истории Лиги наций. Москва, 1945.
2. Борисов К. Международные организации. Москва, 1967.
3. Борко Ю. От европейской идеи – к единой Европе. Москва, 2003.
4. Ганюшкин Б. Дипломатическое право международных организации. Правовое положение представителей государств при международных организациях, в их органах и на международных конференциях. Москва, 1972.
5. Гвоздарей Б. Организация американских государств. Москва, 1967.
6. Гленнон М. Совет Безопасности. Москва, 2003.
7. Дробот Г. Роль международных организаций в мировой политике. Вестник МГУ. //Социология и политология.- №1.-1999.
8. Ефимов Г. Генеральная Ассамблея ООН. Москва, 1969.
9. Зайцева О. Международные организации. Москва, 1989.
10. Коваленко И. Международные неправительственные организации. Москва, 1976.